

Forfatter: Helgesen, Poul

Titel: Skrifter af Paulus Helie 6. Bind / ved Marius Kristensen og Hans Ræder. - 1937 Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Citation: Helgesen, Poul: "Skrifter af Paulus Helie 6. Bind / ved Marius Kristensen og Hans Ræder. - 1937 Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab", i Helgesen, Poul: *Skrifter af Paulus Helie 6. Bind / ved Marius Kristensen og Hans Ræder. - 1937 Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*, 1932-1948, s. 259. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-helg06val2-shoot-idm140415583290224/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Skrifter af Paulus Helie 6. Bind / ved Marius Kristensen og Hans Ræder. - 1937 Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Ep. ad Romanos

259

- [24 a] XVI.¹⁸ Nam qui eiusmodi sunt, domino Jesu Christo non seruiunt, sed suo ventri, et per blandiloquentiam et assentationem decipiunt corda simplicium.
- 19 Nam vestra obedientia ad omnes permanuit [24 b] Gaudeo igitur sane de vobis. Sed volo vos sapientes quidem esse ad bonum, synceros autem ad malum.
- 15

Carnales quidam, voluptatibus adhuc seruientes, ac ventrem pro deo habentes non ferebant spiritualem euangelij doctrinam, cupiditatibus carnalibus pleni, et sic sola fide contenti, vt ab omni opere bono prorsus abstineant et cessant.

Ac si dicat Simplicitas laudanda est, sed tamen quoniam suspicionem nescit, sepe obnoxia est imposture, ideo vult illos esse occulatos ad ea sectanda que bona sunt, et declinanda, que pietatis synceritatem viciant.

[26 a] *Ep. I ad Corinthios*

- I.¹ Paulus vocatus apostolus Jesu Christi, per voluntatem dei.
- 10
- 25
- I.³ Gratia vobis et pax a deo patre nostro, et domino Jesu Christo.
- 30
- I.¹⁰ O[b]secro autem vos fratres per nomen domini nostri Jesu Christi, vt idem loquamini omnes, et non sint inter vos dissidia, sed sitis integrum corpus, eadem mente, et eadem sententia.
- 17*

Vocatus non est hoc in loco participium dictus aut nominatus, sed nomen absolutum, veluti dicas, apostolus est vocaticius siue vocatione hoc est electione, quo nomine significat se non aliquo ambitionis studio, vsurpasse aut inuasisse hanc dignitatem, sed ad illam a deo esse vocatum.

Gratia tuebitur innocentiam, hanc comitatur concordia et pax. Gratia nos a peccatis asertos conciliat nos deo. Pax vero conciliat nos hominibus.

Vbicunque simplici mente non idem creditur, vbicunque fideliter loquendo et operando non idem sentitur, ibi non est integrum corpus, hoc est perfectum, sed mutilum et mancum, quales sunt schismaticorum ecclesie.

[26 b] I.¹² Dico autem illud, quod vnusquisque vestrum dicit Ego quidem sum Pauli, ego vero Apollo, ego vero Cephe, ego vero Christi.¹³ Num diuisus est Christus?

Litigabant inter sese, quia credebant baptismum aliquid virtutis accipere ex merito ac dignitate baptizantium ministrorum, atque ideo quisque sibi placebat ex opinione vel dignitate sui apostoli. Errabant igitur nescientes baptismi efficaciam esse, non ab humana aliqua virtute sed a Christi merito. 5 10

I.¹⁸ Nam sermo crucis, ijs quidem qui pereunt, stultitia est, at nobis qui salutem consequimur, potentia dei est.

Vt apostoli noua quadam ratione erant potentes ac diuites, nobiles ac inclyti, ita nouo quodam modo erant tum eruditi tum eloquentes, simpliciter et inaffectate loquuti sunt, sed tamen cordate et prudenter. 15

I.²⁰ Vbi sapiens? vbi scriba? vbi disputator seculi huius? Nonne infatuauit deus sapientiam mundi huius?

Ac si dicat, Nonne videmus innouari mundum? Nonne videmus homines pristinae religioni, pristinae philosophiae diffisos Christi crucem amplecti? Nonne tam intelligunt impium esse, quod antea pietas habebatur et stultissimum esse quod prius sapiens videbatur? 20 25

I.²⁸ Nos autem predicamus [27 a] Christum crucifixum, Iudeis quidem offendiculum, Grecis vero stultitiam.

Iudei offenduntur admirantes Ione prodigium, Christi vero facta Jona tanto maioris calumniantur. Grecis vero (qui rationibus vestigant omnia) stultum videtur virginem celitus concepissee fetum, sub homine latuisse deum, morte vitam esse restitutam, reuixisse qui semel esset mortuus. 30 35

Ep. I ad Corinthios

261

- I.²⁶ non multipotentes, non mul-
ti claro genere nati, verum que
stulta erant secundum mundum,
delegit deus
5
- I.³⁰ in Jesu Christo, qui factus
fuit nobis sapientia a deo, iusti-
tiaque et sanctificatio, et re-
demptio ³¹ Vt quemadmodum
scriptum est. Qui gloriatur in
domino gloriatur.
15
- [27 b] II.⁴ et sermo meus et pre-
dicatio mea non erat in persua-
soriis humane sapientie verbis,
sed in ostensione spiritus ac po-
tentie,⁵ vt fides vestra non sit in
25 sapientia hominum, sed in po-
tentia dei.
- II.⁷ loquimur sapientiam dei in
mysterio,⁸ ... quam nemo prin-
cipum seculi huius cognouit.
35
- Per humiles orta est euangelij
gloria, per humiles dilatatur, vt
versis rerum vicibus, humilitas
expugnet altitudinem, simplici-
tas coarguat humanam astuti-
am.
- Qui factus fuit nobis etc. sapi-
entia, ne nobis opus esset, phi-
losophia, Justitia id est innocen-
tia, vt nihil iam sit quod mosai-
ce legis opem desideramus, per
hunc accessit vite sanctimonia,
ne quis hanc suis adscribat me-
ritis, per hunc etiam contigit re-
demptio, hoc est libertas, vt eius
sanguine redempti sumus, a vi-
tiorum tyrannide. Breuiter, fe-
licitatis summam vni Christo
debemus, et autori patri.
- Et sermo meus etc. ac si dicat
Qualis erat vite habitus, talis
erat etiam oratio, et sermo meus
nullis rhetorum ornamentis in-
structus, aut philosophorum ar-
gumentis picturatus, qui decla-
raret, quantum ipse pollerem
vel eloquentia vel eruditione,
sed tamen efficax fuit ad trans-
figurandos vos.
- Quoniam hec sapientia simpli-
cibus et puris animis delectatur
et ob id nemo principum huius
eui eam est assequutus Nec Pi-
latus nec Annas aut Caiphas
nec Pharisei, nec ipsi demones.

II.¹¹ Quis enim hominum nouit ea que sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in eo?

Ac si dicat faciem hominis cuius promptum est cernere. Ceterum quid lateat in intimis animi recessibus, nemo mortalium perspicit, nisi spiritus hominis qui est in eo. 5

[28 a] II.¹⁴ Animalis autem homo non accipit ea que sunt spiritus dei, stulticia siquidem illi sunt, nec potest cognoscere quod spiritualiter diiudicantur.
¹⁵ At spiritualis diiudicat quidem omnia, ipse vero a nemine diiudicatur.

Nam humana que sunt, humano more traduntur, que celestia et spiritualia, nouo modo tradenda erant, nec id sane quibuslibet, sed iis dumtaxat qui hausto Christi spiritu, iam habiles sunt spirituali doctrine quippe spirituales et ipsi, auditor enim spiritualis doctrine spirituali congruit. 15

III.¹ Et ego fratres, non potui loqui vobis, vt spiritualibus, sed loquendum fuit vt carnalibus, vt infantibus in Christo.

Fidei philosophia, etiam suam habet etatem, nam habet rudimenta, habet profectus habet fastigium, ideo apostolus non poterat illis ab initio loqui tanquam spiritualibus, hoc est iam perfectis et plene adultis in Christo Jesu. 20

III.⁴ Etenim cum dicat aliquis. Ego quidem sum Pauli, alter vero, ego Apollo, nonne carnalibus estis?

Nam huiusmodi titulis inter se decertant humane philosophie discipuli. Ego sum Aristotelicus, Ego Platonicus, Ego Stoicus, Ego Epicureus, Discipuli vero Christi vno Christo autore gloriantur. 30

[28 b] III.⁸ Vnusquisque tamen suam mercedem accipiet iuxta suum laborem.

Meritorum ac premiorum ratio in hoc consistit, vt quisque gnauiter fideliter, ac hilariter prestat officium. Nam qui ex necessitate aut ex tristitia, aut etiam negligenter prestat officium et laborem, aut ludit operam, aut mercedem se dignam referet. 35

Ep. I ad Corinthios

263

III. ¹⁰ Vt sapiens architectus fundamentum posui, alius autem super illud edificat. Porro quisque videat quomodo superstruat. ¹¹ Nam fundamentum aliud nemo potest ponere, preter hoc quod positum est, quod est Jesus Christus.	Simplicissimus sensus est optimus, si accipiamus de doctrina apostolorum Paulo succedentium. Ille bonum posuit fundamentum (Videant (inquit) ceteri quid superstruant) Si digna Christo durabit opus etiam in luce conspectum. Sin Judaismum adiunxerint, fallent quidem ad tempus, ceterum patefiet illorum impostura, simul atque vero iudicio perpendi ceperit, est tamen spes salutis, quamdiu manserit fundamentum Christus.
10	
15	
III. ¹⁷ Nam templum dei sanctum est, quod estis vos.	Huius templi sanctimonia seruatur, innocentia et moribus Christo dignis, prophanatur vero, et conspurcatur ambitione, libidine, dissidio et his similibus affectibus et morbis.
20	
[29 a] III. ²¹ Itaque ne quis gloriatur in hominibus. ²² Omnia nanque vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo etc., vos autem Christi, Christus vero dei.	Quando salutis nostre negotium totum sit diuinum, non est quod homines sibi quicquam hinc vindicent, nec est cur vllam glorie portionem homini velut auctori tribuant, cum tota debeatur deo.
25	
IV. ¹ Sic nos estimet homo, vt ministros Christi, et dispensatores mysteriorum dei.	Apostoli et predicatorum non sunt auctores gratie quam administrant sed ministri tantum ac dispensatores aliene rei. Igitur qui pro diuinis humana docent, qui vestra obedientia ad fastum ac questum abutuntur, qui sub euangelij pretexto rem suam agunt, qui sub vmbra glorie Christi, tyrannidem affectant, male fidei dispensatores sunt.
30	
35	

IV.⁶ Hec autem fratres per figuram transtuli [29 b] in me ipsum, et in Apollo, propter vos, ut in nobis disceretis, ne quis supra id quod scriptum est, de se sentiat, ut ne, hic illius, ille huius nomine inflemini, alius aduersus alium.

IV.⁹ quoniam spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.¹⁰ Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes per Christum, nos imbecilles, vos autem validi, vos clari, nos contempti.

[30 a] IV.¹⁵ Nam etiamsi innumeros pedagogos habeatis in Christo, non multos tamen habetis patres.

Neque Paulus neque Apollo erant factionum occasio, et ideo docendi gratia de aliis loquens, semetipsum pro exemplo posuit, ne aperta malorum ministrorum mentio nimium offenderet.

Quia tanquam malefici bestiis obiecti, in omne pretorium pertracti, multis carceribus inclusi, in omni foro ludibriis affecti, adeo ut spectaculum fuerimus non solum huic mundo qui Christum damnat, non solum hominibus qui terrena sapiunt, sed etiam ipsis demonibus qui nostris malis oblectantur. Breuiter, preter laborem et molestiam nihil ad nos rediit. Totus fructus penes vos est, si tamen fructus dici meretur, quo vos euasistis non meliores sed deteriores, in nullo habentes apostolice vite formam.

Pedagogus pro tempore se uitam exercet in etatem innocentem, ac vel questus vel metus causa facit officium si tamen facit. At pater ob insitam penitus a natura pietatem, vel suo malo filiorum commodis consulit. Optat igitur Paulus Corinthios esse sibi similes tanquam patri, non autem pseudopostolis, in quibus nihil est imitatione dignum.

Ep. I ad Corinthios

265

IV. ²⁰ Non enim in sermone regnum est dei, sed in virtute.	Non enim in magnificis dictis aut verbis sita est euangelij vis, que cuius in promptu sunt, sed in vi ac virtute celesti, que tolerantia malorum, que concordia, que totius vite innocentia, que miraculis etiam et charitatis officii declaratur.
5	
V. ³ Et vos inflati estis, ac non potius luxistis, vt tolleretur de medio vestrum qui facinus hoc perpetrasset.	Cur flagitiosi sunt tollendi, hoc est eiiciendi e consortio Christianorum Primum ne fauere videamur turpibus admissis Deinde ne pestis exitialis latius serpendo alios inficiat. Postremo vt autor sceleris, veluti omnium iudicio condemnatus, pudore tactus respiscat.
10	
15	
V. ⁴ in nomine domini nostri [30 b] Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, vna cum potestate domini nostri Jesu Christi, tradatur satane ad interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Jesu.	Quando hic de excommunicatione loquitur, intelligimus excommunicandi rationem ex tribus potissimum constare, ex decreto presidentis, ex consensu multitudinis hoc est, potioris et sanioris partis, atque ex autoritate Christi, cuius gloria in ferenda excommunicatione, vnice spectanda est.
20	
25	
V. ⁷ Expurgate itaque vetus fermentum, vt sitis noua conspersio, sicut estis infermentati. Nam et pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus.	Nam huiusmodi amat deus, qui carent peccati fermento, quod olim typis mysticis adumbratum est. Egyptus enim peccati regnum significat. Filij Israel Egyptum egressi, vescebantur azimis pascha celebrantes, nos vero liberati a peccatorum tyrannide habemus verum pascha Christum, cuius innocentiam ac simplicitatem debemus exprimere.
30	
35	

V.¹⁴ Si quis cum frater appelletur, fuerit scortator, auarus, aut simulacrorum cultor, aut conuictiator, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi ne cibum quidem capiatis.¹² Quid enim ad me attinet etiam de his qui foris sunt iudicare?

[31 a] VI.¹ Sustinet aliquis vestrum, negotium habens cum altero iudicari sub iniustis, et non magis sub sanctis?

VI.⁶ Sed frater cum fratre litigat, idque sub infidelibus? Itaque iam quidem omnino delictum in vobis est, quod lites habetis inter vos inuicem. Cur non potius iniuriam patimini? ⁷ cur non potius damnum accipitis? ⁸ imo vos iniuriam facitis, et damno afficitis, idque fratres?

[31 b] VI.¹² Omnia mihi licent, at non omnia conducunt.

VI.¹⁶ An nescitis quod qui adglutinatur scorto, vnum corpus est? Redigentur enim (inquit) duo in carnem vnam. ¹⁷ At qui adglutinatur domino, vnus spiritus est.

Cum precipit apostolus flagitiosos esse vitandos, non de omnibus sentit flagitiosus, sed tantum de Christianis, qui nobiscum commune fraternitatis nomen sortiuntur, quibus excommunicatio medicinalis est, quando pudore tacti ob separationem, tandem respiscunt.

Paulus miratur aliquem esse Christianum qui possit animum inducere, vt apud ethnicos iudices, pro re pecuniaria contendat, quia iudicat hoc vehementer pudendum.

Non enim satis est nos baptismo ablutos esse, neque sufficit nos Christo esse insitos, nisi tota vita Christi doctrine respondeat, qua iubemur etiam pallium redere, tollenti tunicam. Siquidem auaritia et pecunie studio nihil execrabilius.

Quasi dicat. In his que sunt necessitatis nature, mihi licita sunt omnia. Nullus enim me vetat vti eodem iure, quo ceteri apostoli vtuntur, sed fortasse non semper expedit vobis.

Corpus non est ita necessitate nature spurce libidini dicatum quemadmodum esca ventri, aut venter escis. Imo corpus nostrum domino Jesu consecratum est et ille vicissim nobis adglutinatus est, hec adglutinatio

Ep. I ad Corinthios

267

- 5 [32 a] VII.¹ Bonum est homini, vxorem non attingere. ² Attamen propter supra vitanda suam quisque vxorem habeat, et suum queque virum habeat.
- 10 VII.⁹ Nam satius est matrimonium contrahere quam vri.
- 15
- 20 [32 b] VII.¹⁸ mulier que habet maritum infidelem, et is assentitur vt habitet cum ea, ne dimittat illum. ¹⁷ Sanctificatus est enim maritus incredulus per vxorem,
- 25 VII.¹⁹ Circumcisio nihil est, et preputium nihil est, sed observatio mandatorum dei
- 30
- 35 [33 a] VII.²⁸ Etenim qui in domino vocatus est seruus, libertus domini est. Similiter et qui liber vocatus fuit, seruus est Christi . . . ²⁴ Nusquisque in eo,

temporaria non est. Mors soluit vescendi necessitatem, at non dirimit coniunctionem cum Christo.

Videtur Paulus aliquid optare quod exigere non audet, propter infirmitatem carnis ne quod optimum est affectantes, per occasionem in deteriora prolaberentur.

Vri enim secundum Ambrosium est cum voluntas calori carnis consentit. Vri igitur est, pati flammam carnis non quascunque, sed eas que citra immundiciam vinci non possunt. Et sunt qui hunc locum intelligi volunt de igne gehenne, quem sentient qui extra connubium non continent.

Siquidem vxor baptizata, rem habens cum viro nondum baptizato, non admiscetur ethnico sed obsequitur marito nec amat impium sed tolerat futurum pi-um.

Hec intelliguntur non de toto Iudaismo, nec de vniuersa gentilitate, in qua erant multa mala, sicut in Iudaismo erant multa bona, sed de genere rerum indifferentium.

Nam que de seruitute ac libertate dicta sunt, quodammodo locum habent in matrimonio ac celibatu. Matrimonio enim implicitus, quodammodo seruus

in quo vocatus fuit fratres maneat apud deum²⁶De virginibus autem preceptum domini non habeo, consilium tamen do . . .²⁷Alligatus es vxori? ne quere diuortium. Solutus es ab vxore? ne queras vxorem.

VII.²⁸ Ego vero vobis parco.

VII.³⁴Innupta curat ea que sunt domini, [33 b] [vt] sit sancta cum corpore tum spiritu. Contra, que nupta est curat ea que sunt mundi, quomodo placitura sit viro.

³⁶Hoc autem ad id, quod vobis conducibile est dico, non vti laqueum vobis iniiciam, sed yt quod honestum ac decorum est sequamini,

est. At qui celebs viuuit huic liberius viuendi potestas est.

5

Ego vero vobis parco, idest Fortiores continendi rationes non profero, cum sitis incapaces et infirmi, celibatus felicius est, matrimonium vero quibusdam magis tutum. 10

Perinde quasi de vxore dicat Vxor quoniam sui iuris tota non est, non potest tota vacare Christo, sed in diuersas curas dissecta, dimidiata seruit Christo, dimidiata matrimonio. 15

Hoc autem ad id etc. veluti dicat. Totus autem hic sermo meus, quo celibatum effero, ne quis aliorum vertat huc tendit, non quo vobis libertatem adimam contrahendi matrimonii, aut necessitate adigam in aliquod vite genus, quod cuiusquam animo non sedeat, sed amico consilio, vestris consulo commodis, vt cum sciatis vtriusque ius esse vobis, ad id potius vergatis, quod preter decus honesti, libertatis quoque commodum habet adiunctum, per quam celibi licet perpetuo studio seruire Christo. 20 25 30 35

Ep. I ad Corinthios

269

VII. ⁸⁸ Itaque qui elocat nuptum, bene facit. Attamen qui non elocat nuptum, melius facit.	Quamuis enim matrimonium cum seruitutis et sollicitudinis incommodis coniunctum dicimus, tamen cum peccato non est coniunctum Legittima res est et honesta (sed inter personas legittimas) quibusdam etiam necessaria.
5	
VIII. ¹ Scientia inflat, charitas vero edificat.	Perfecta cognitio quibusdam addit tumorem ac supercilium, etiam vsque ad aliene infirmitatis contemptum. Sicut ergo caro non prodest quicquam sine spiritu, ita scientia sine charitate nihil prodest, sed magis obest.
10	
VIII. ² Quod si quis sibi videtur ali- [34 a] quid scire, nondum quicquam nouit, quemadmodum oporteat scire. ³ At si quis diligit deum, hic cognitus est ab illo.	Quisquis apud deum sapiens est, is vere sapit. Etenim qui sibi placet, sueque studet glorie, neglecto fratris periculo, huius scientiam non approbat deus.
15	
VIII. ⁴ De esu igitur eorum que simulacris immolantur, scimus quod nullum est simulacrum in mundo, et quod nullus sit deus alius, nisi vnus.	Quamuis simulachra adorentur ab ethnicis, tanquam illis aliquid numinis inesset, reuera tamen nihil aliud sunt, quam lignum aut saxum, neque plus habent diuinitatis, quam quiuis truncus indolatus aut rude saxum.
25	
VIII. ⁷ Nonnulli vero cum conscientia simulacri vsque ad hoc tempus tanquam simulacris immolatum edunt, et conscientia illorum infirma cum sit, polluitur.	Non in omnibus est scientia idest cognitio illa diuina, qua intelligunt verum discrimen inter creatorem et creaturam ad verum et iustum creaturarum vsum Nam si in omnibus esset scientia iam nullus offenderetur.
30	
35	

VIII.⁸Atqui esca nos non commendat deo, neque si comedamus, aliquid nobis superest, neque si non comedamus, quicquam nobis deest.

VIII.⁹Sed videte, ne quo modo facultas illa vestra offendiculo sit iis qui infirmi sunt.

[34 b] VIII.¹²Sic autem peccantes in fratres, et vulnerantes illorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis.

IX.⁴An non habemus potestatem edendi ac bibendi?

[35 a] IX.¹⁰Propter nos enim hoc scriptum est, quod sub spe debeat is qui arat arare, et qui triturat sub spe, spei sue particeps esse debeat.¹¹Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos vestra carnalia messuerimus?

Tacita obiectio firmorum sapientium ac si dicant Siue vescaris iis que sunt immolata simulachris nihilo fueris sanctior, siue non vescaris nihilo fueris 5 impurior.

Non hoc dicit Paulus quod probet alicuius infirmi vel superstitionem vel suspicionem, quia infirmitas non est collaudanda 10 aut alenda, sed vt ostendat esse Christiane charitatis ad tempus alicubi ferre aliorum infirmitatem.

Quia qui scandalizat infirmum 15 fratrem parvipendit pretium sanguinis Christi eiusque preceptis repugnat. Siquidem ille dixit Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, qui in me 20 credunt.

Non semper spectandum quid liceat, sed quid expediat. Neque protinus sequendum quod potest defendi, sed hoc faciendum quod 25 suaserit Christiana charitas.

Et tamen simplici victu contentus debet esse is etiam qui in euangelico negotio fidelem nauat operam. Absit enim vt quisquam ex ea re coaceruat diuitias, que docet diuitias contemptum. Debet enim qui exercet trituram in area domini, preter spem 35 eterni premij, presentis mercedis solatio laborem lenire.

Ep. I ad Corinthios

271

IX. ¹⁵ Nam bonum est mihi mori potius, quam vt gloriationem meam aliquis inanem reddat.	Non enim gloriatur apostolus coram deo, sed gloriatur propter autoritatem euangelij coram mundo, significans nec doctrinam suam nec conuersionem suam posse reprehendi.
5	
IX. ¹⁸ Etenim cum liber sim [35 b] ab omnibus, omnibus meipsum seruum feci, quo plures lucrifaciam,	Ac si dicat. Quemadmodum in quibusdam rebus licitis non sum vsus meo iure, ita in alijs non debitis me subieci, velut adstrictus ad ea, ad que non eram obligatus.
10	
IX. ²⁴ omnes quidem currunt, sed vnus accipit premium. Sic currite vt comprehendatis.	Sic currite vt comprehendatis, hoc est Non sit igitur vobis satis vtcunque vestro fungi offitio ac penam effugere, pro viribus ad summa enitendum est, atque ita currendum in euangelico stadio vt laudem non apud homines sed apud deum assequamini, cui nemo probatur, nisi qui valde promouerit.
15	
[36 a] X. ⁴ Petra vero fuit Christus.	Quando Christus semper fuit est atque erit vt alibi scribit apostolus, idem est Christus qui hoc prestitit palam et vere in nouo testamento, quod olim preludebat in figuris veteris testamenti.
20	
X. ¹² Proinde qui sibi videtur stare, videat ne cadat.	Ac si dicat. Nemo sua firmitate fretus contemnat infirmos, aut solo baptismo fretus sibi salutem promittat, nisi vitam adiungat baptismo dignam. Quia huic maxime cauendum ne cadat. Tutissimum autem semper ad meliora progredi, nec vlli graui fidere.
25	
30	
35	

[36 b] X.¹⁴ Quapropter dilecti mei fugite ab simulacrorum cultu.

X.²³ Omnia mihi licent, sed non omnia edificant. ²⁴ Nemo quod suum est querat, sed quisque quod alterius est.

[37 a] X.³² Tales estote, vt nullum prebeat offensiculum, neque Judeis, neque Grecis, neque ecclesie dei, ³³ quemadmodum ego per omnia omnibus placeo, non querens meam ipsius utilitatem, sed multorum, vt salui fiant.

[37 b] XI.⁴ Omnis vir orans, aut prophetans, quicumque habens in capite, probro afficit caput suum. Omnis vero mulier, orans aut prophetans non velato capite, dehonestat caput suum.

XI.⁶ Quod si fedum est mulieri tonderi aut radi, veletur. ⁷ Vir quidem non debet velare caput, cum is imago sit et gloria dei.

Fugite a cultu simulacrorum, idest, modis omnibus resiliate a cultu idolorum quia quisquis cum illis vescitur, vt maxime firmus sit animo, tamen speriem de se prebet, quasi consentientis illorum superstitioni. 5

Magis perpendendum est quid fratri expediat quam quid nobis liceat. Nam quod ad cibos attinet, omnes cibi sunt nobis liciti si vrgeat necessitas, sed non quiduis expedit proximo, cuius gratia nonnunquam et a licitis temperandum est. 15

Ac si dicat. Hec omnia faciatis meo exemplo, qui me per omnia omnibus accommodo, vescens non vescens, accipiens non accipiens, Judaissans non Judaissans, non ad meam ipsius utilitatem hec omnia temperans, sed ad utilitatem multorum, quos meo venor obsequio non vt prede sint mihi, sed vt ad salutem alliciantur. 25

In Christi nanque gloriam, equum est viro nudare caput, non solum amoto pileo, verum etiam derasa coma. Siquidem et coma verius est operimentum corporis quam pars. 30

Honoratur Christus si vir aperto et nudato capite illi seruiat illiusque gloriam predicet, honoratur vir, si vxor pudore, silentio, cultuque verecundo, modestiam simul et obedientiam pre se ferat. 35

Ep. I ad Corinthios

273

[38 a] XI. ¹⁹ Oportet enim et sec- tas in vobis esse, quo qui probati sunt, manifesti fiant inter vos.	Quia ex hac re mala hoc quoque boni capitur quod hinc magis il- lucescit, qui vere probi sint, dum ii (ceteris indecore tumultuanti- bus et ingurgitantibus sese) agi- tant sacra conuiuia modeste so- brietae iuxta apostolorum pre- scriptum ac veterem ecclesie ritum.
5	
10 XI. ²³ dominus Jesus in ea nocte qua traditus est, accepit panem, ²⁴ et postquam gratias egisset, fregit, ac dixit. Accipite, edite Hoc meum est corpus, etc.	Erubescant impij sacramenta- rij, qui contra hanc tam mani- festam apostoli sententiam, qui contra tot seculorum concilio- rum et sanctorum patrum fir- mam fidem et luculentam inter- pretationem audent impuden- tissime ac perditissime negare veritatem corporis Christi in eu- charistia.
15	
20 XI. ²⁶ Quotiescunque enim co- mederitis panem hunc, et de poculo hoc biberitis, mortem domini annuntiatis, donec ve- nerit.	Annuntiare mortem domini, est pro morte domini gratias agere, quod nemo potest nisi qui sen- tit quam sit res molesta peccati sarcina.
25 XI. ²⁷ Itaque quisquis ederit pa- nem [38 b] hunc, aut biberit de poculo domini indigne, reus erit corporis et sanguinis domini.	Indigne manducant, in quorum carne viuunt et regnat peccatum, et quos sui peccati vere non pe- nitent. Nam ii corpus Christi lu- dibrio habent. Indigne accedunt, qui se dignos fieri putant, hu- mana tantum preparatione. In- super indigne accedunt qui non credunt sibi peccata remitti, quia illi non recordantur mor- tis Christi.
30	
35 XII. ¹ Porro de spiritualibus fra- tres, nolo vos ignorare. ² Scitis	Ac si dicat. Superest vt quem- admodum olim impiam religio-
18 VI	

quod gentes fuistis, et ad simulacra muta vtcunque ducebimini sequentes.

[39 a] XII.¹¹ sed omnia hec efficit vnus ille et idem spiritus, diuidens peculiariter vnicuique sicuti vult.

XII.¹⁴ Etenim corpus non est vnum membrum sed multa.

[39 b] XII.²¹ At non potest oculus dicere manui, non est mihi opus te, aut rursus caput pedibus, non est mihi opus vobis.

XII.²⁶ Et alios quidem posuit deus in ecclesia, primum apostolos, deinde prophetas, tertio doctores, deinde potestates, deinde dona sanationum, subsidia, gubernationes, genera linguarum.

[40 a] XIII.⁴ Charitas patiens est, benigna est, charitas non inuidet, charitas non est procax,

nem moribus ac ritibus impiis equiparastis, ita nunc vere sancteque religioni piis moribus respondeatis, vt quicquid inter vos geritur sic geratur vt appareat afflatu diuini spiritus geri. 5

Ac si dicat. Nihil est quod hic sibi quisquam vel placeat, cum sint aliena que habet ac dispensat, vel displiceat quando distributio pendet ab arbitrio spiritus sancti. 10

Mysticum corpus quod est ecclesia, constat ex capite Christo et membris, hoc est, vniuersis fidelibus Christo credentibus, et per charitatem Christo adherentibus. 15

Quod in membris naturalibus est compertum, idem in membris spiritualibus (que ecclesiam constituunt) sentiendum est, vt quemadmodum excellentiora membra indigent officio crassiorum membrorum, ita superiores opus habent ministeriis subditorum ac inferiorum. 20 25

Hic palam aperit apostolus rationem membrorum mystici corporis, esse pro diuersitate donorum et varietate gratiarum, aliam et aliam officiorum et ministracionum functionem. 30

Ac si dicat. Hec est vnica virtus nimirum charitas, que sola monstrat quatenus virtutibus sit 35

Ep. I ad Corinthios

275

non inflatur,⁵ non est fastidiosa, non querit que sua sunt, non irritatur, non cogitat malum,⁶ non gaudet de iniustitia, sed con-

5 gaudet veritati,⁷ omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

[40 b] XIII.¹² Cernimus enim nunc per speculum in enigmate,

10 tunc autem facie ad faciem,

XIV.¹ Sectemini charitatem, emulemini spiritualia, magis tamen vt prophetetis.² Nam qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed deo, nullus enim audit, spiritu vero loquitur mysteria.³ Ceterum qui prophetat,

20 hominibus loquitur edificationem, et exhortationem, et consolationem.

XIV.⁶ Nunc autem fratres, si veniam ad vos linguis loquens, quid vobis prodero? nisi vobis loquar aut per reuelationem, aut per scien-

30 [41 a]tiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam.

XIV.¹⁸ Orabo spiritu, sed orabo et mente. Canam spiritu, sed canam et mente.

35

vtendum, quas frustra tenemus, si nesciamus vti. Ceteras dotes viciat ambitio, viciat liuor, viciat dissidium, a quibus omnibus procul abest charitas. Nec aliud vocat charitatem quam studium dilectionis dei et proximi.

Hinc ait beatus Dionysius. Impossibile est aliter nobis lucere diuinum radium, nisi circumue-latum variis velaminibus sensibilibus rerum.

Veluti dicat Paulus. Que tam magna predicamus de charitate, non eo tendunt, quod relique dotes negligende sint aut fastidiende, sed ita sectemini charitatem, vt nihilo secius interim probetis ac suspiciatis genera linguarum, sed his magis prophetiam, quando maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis.

Huc tendunt exempla per Paulum adducta, vt intelligamus inutilem esse linguarum peritiam, si non adfuerit interpretis prophetie dono preeditus, qui ad edificationem ecclesie reuelat ea, que sub linguarum inuolucro latent.

Orabo spiritu, idest, orabo non solum voce cum res postulat sed etiam animo ac mente. Canam laudes dei organo vocis, sed etiam cogitatione animi.

- [41 b] XIV.²⁰ Fratres ne sitis pueri sensibus, sed malitia pueri sitis, sensibus vero perfecti sitis.
- XIV.²⁷ Siue lingua quis loquitur, fiat per binos aut ad summum ternos idque vicissim et vnus interpretetur.
- [42 a] XIV.³⁴ Mulieres vestre in ecclesiis sileant, nec enim permissum est illis vt loquantur, sed vt subdite sint quemadmodum et lex dicit. Quod si quid discere volunt, domi suos viros interrogent.
- XIV.³⁹ Proinde fratres, ad id enitami vt prophetetis, et loqui linguis ne vetueritis.
- [42 b] XV.³ . . . quod Christus mortuus fuerit pro peccatis nostris, secundum scripturas,
- Ac si dicat. Sunt dotes que congruunt primum iniciatis Christo, sunt que decent iam prouectiores. Neque enim iam vobis satis est si nemini nocueritis, enitendum est vt iam adulti et prodesse valeatis omnibus.
- Idcirco debet adesse interpres vt qui loquuti sunt non videantur sibi solis loquuti sed etiam aliis ad vtilitatem, nimirum accedente interpretatione.
- Paulus vetuit ne mulieres in ecclesiis loquantur, quando decet illas esse in silentio vt alibi dicit apostolus, sed nunc illis passim permittitur quod maius est, nimirum in ecclesiis cantillare, ac modulatis vocibus lasciuire. Nam si turpe est mulieribus incetum loqui, parum erit decorum si inter viros et cum viris, vocibus iubilando et cantillando certent.
- Et linguis loqui ne vetueritis. Si hoc Pauli preceptum seruant ii qui etiam contendunt vnicam latinam linguam (nedom plures) e templis Christianorum arcendam, eruditorum et sapientum est iudicium, vt ecclesia semper habuit latinam linguam, ita semper ecclesia prophetas latine lingue interpretes, si quando opus esset interpretatione.
- Nam scripture dicunt, vt tanquam ouis ad occisionem duceretur, vt suo liuore nostris ma-

Ep. I ad Corinthios

277

XV.⁹ Ego enim sum minimus
5 apostolorum, qui non sum idoneus
vt dicar apostolus, propterea
quod persecutus sum ecclesiam
dei,¹⁰ sed gratia dei sum id
quod sum. Et gratia eius que
10 perfecta est in me, non fuit inanis,
sed copiosius quam illi omnes
laboraui,

[43 a] XV.¹⁷ Quod si Christus
non resurrexit, inanis videlicet
15 est predicatio nostra, inanis autem
est et fides vestra.

20 XV.²¹ Postquam enim per hominem
mors, etiam per hominem
resurrectio mortuorum.²²
Quemadmodum enim per Adam
omnes moriuntur, ita et per
25 Christum omnes viuificabuntur.

[43 b] XV.³³ Ne decipiamini.
Mores bonos colloquia corrumpunt
mala.³⁴ Expergiscimini iuste,
[et] ne peccetis.

30

35

lis mederetur vt de ligno crucis
regnaret, ac diaboli tyrannidem
frangeret.

Tametsi Paulus erat postremus
ordine temporum, tamen functione
muneris euangelici non gessit
se in postremis sed plus laboris
exhausit quam quisquam alius
apostolorum nequis hoc nomine
Paulo minus auctoritatis tribuat,
quod vltimus sit apostolorum.

Si Christus non resurrexit, superuacanea
est fides vestra qua credidistis
vos per fiduciam in illum factos
immunes a peccatis, nec baptismo
quicquam actum est quo mystice
per Christum interim reuiuiscimus.

Oportet enim imaginari duo corpora,
vnum morti obnoxium, quod pendet
a capite Adam, alterum immortalitati
destinatum, quod pendet a capite
Christo.

Faber Stapulensis sic inquit. Omnia
sane verba impiorum, omnia carnalium,
bonos mores corrumpunt. Christus
castos mores requirit. Quid adolescentum
auribus, quid eorum tenellis et incorruptis
animis ingeram Tibullum Catullum Terentij
lenas et lenones? Ouidij heroidas molles
et id genus veneficarum et mortiferarum
syrenum cantus? Que omnia vir

- prudens, tanto magis vir Christianus, tanquam naufragiorum scopulos deuitabit.
- [44 a] XV. ⁴⁰ Et sunt corpora celestia, et sunt corpora terrestria. Uerum alia quidem celestium gloria, alia vero terrestrium.
- XV. ⁴⁴ Est corpus animale, et est corpus spirituale,
- [44 b] XV. ⁵⁴ tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria.⁵⁶ Ubi tuus mors aculeus? vbi tua inferne victoria?
- XV. ⁵⁸ Itaque fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abundantes in opere domini semper, cum sciatis quod labor vester non est inanis in domino.
- [45 a] XVI. ¹³ Uigilate, state in fide, viriliter agite, estote fortes, omnia vobis cum charitate fiant.
- Nam corpora beatorum celestia erunt, nullo pondere deorsum 5 pressa, in sublime nulla resistentia nullaque difficultate nitentia, et diuine lucis capatia Miserorum autem grauia, inertia, opaca, horrendis offusa te- 10 nebris.
- Spiritus enim accipitur pro vi diuina operante in homine, ac mouente hominem. Anima vero, pro naturali vita et natura- 15 li motu, sed corpus est vtriusque instrumentum
- Et Esaias exultans aduersus mortem internitione deletam dicit ca. xxv. Precipitabit do- 20 minus mortem in sempiternum, et opprobrium populi sui auferet Et psal. cxxij. Laqueus contritus est et nos liberati sumus.
- Sitis igitur stabiles, quando per 25 futuram resurrectionem certum est prestari tantam felicitatem que tamen non continget nisi iis qui hic per innocentiam et peccati fugam, celestem vitam me- 30 ditati fuerint.
- Vigilate aduersus insidias male suadentium. State in fide semel suscepta, aduersus ea que obstant euangelio, sitis infracto 35 animo, sitis robusti ac validi, nihil apud vos geratur per contentionem, sed omnia per charitatem.

Ep. I ad Corinthios

279

[45 b] XVI.²² Si quis non diligit dominum Jesum Christum, sit anathema, maran atha.
5

Sit anathema Maran atha, idest pereat in aduentu domini. Siquidem Maran atha, interpretatur dominus noster venit, ac si dicat Paulus. Sit illi anathema quia negat illum venisse, quem tamen venisse constat.

[46 a] *Ep. II ad Corinthios.*

[46 b] I.⁵ Quoniam sicut abundant afflictiones Christi in nobis, ita per Christum abundat et consolatio nostra.
10

Videtur enim Paulus id imprimis optare vt clementissimus ac optimus deus temperet consolationem suam pro malorum modo et quantitate, vt quo grauiora illius caussa passi sumus hoc maiore solatio reficiamur.

[47 a] I.¹⁴ simul adiuuantibus et vobis, per deprecationem pro nobis, vt ex multis personis, pro dono in nos collato, per multos
15 20 gratie agantur pro nobis.

Apostolus vt doceat nos de nostra bonitate parum esse presumendum, de aliena quamplurimum, quo magis exaudiamur a deo, optat pro se multorum fidelium deprecationes et gratiarum actiones.

I.¹² Nam gloriatio nostra hec est, testimonium conscientie nostre,
25 quod cum simplicitate et syncretitate dei non sapientia carnali, sed per gratiam dei conuersati fuerimus in mundo, abundantius autem erga vos.
30

De sapientia carnali sic dicitur Jacobi ij. Non est ista sapientia desursum, sed terrena animalis diabolica. De simplicitate prouerbiorum ij. Recti habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Et cum simplicibus sermocinatio dei.

[47 b] I.¹⁷ Ut sit apud me, quod est etiam, etiam, et quod est non, non.
35

Etiam et etiam, et non non vocat apostolus sermonem constantem solidum et efficacem ac immutabilem nec humano more vacillantem, quia quod affirmat apostolus solide affirmat, et quod negat constanter negat.